

Astım ve İlaç Alerjileri

Dr. Şevket ARSLAN

Vücuda yabancı olan her madde bağışıklık sistemi tarafından incelenir, bu maddeler hastalık yapıcı ise bağışıklık cevapları ile yok edilir, zararsız ise eylemsiz kalınır. Ama bazen bu düzen bozulur ve hastalık yapmayan yabancı maddelere karşı da bağışıklık cevapları gelişir. Bu cevaplardan en önemlisi alerjidir. İlaçlar insanlarda alerjik reaksiyonlara neden olan en önemli yabancı maddedir.

İlaçlar, alerjik olmayan başka birtakım istenmeyen etkilere de neden olabilir. Tüm bunlar, yani ilaç alerjileri ve alerjik olmayan ilaç reaksiyonları (tepkimleri), günümüzde çok önemli bir sağlık sorunudur. Bu sorun önceden başka bir hastalığı olan kişilerde daha ciddi boyutlarda karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birisi de astımdır.

Astım ve İlaçlar

Astım ve ilaçlar arasında iki yönlü bir ilişki vardır;

1. İlaçların astıma etkisi
2. Astımın ilaç reaksiyonuna etkisi

Bu iki konuyu daha ayrıntılı olarak inceleyelim:

İlaçların Astıma Etkisi

Antibiyotikler, yüksek tansiyon, kalp damar hastalıkları, kalp ritim bozuklukları, migren, göz tansiyonu (glokom) için kullanılan bazı ilaçlar astım atağını tetikleyebilir. Duyarlı bireylerde de ameliyatlarda kullanılan anestezi ilaçları, aspirin ve benzeri ağrı kesiciler ve romatizma ilaçları, astım belirtilerinin ortaya çıkmasına veya ağırlaşmasına neden olmaktadır. Bütün ilaçların alerji yapabileceği unutulmamalıdır. Kişide duyarlılık gelişmişse ilacın tekrar kullanımında mutlaka yine alerjik reaksiyon gelişir.

Antibiyotikler her doktor tarafından reçete edilebilen ve hemen her yaşta çok sık kullanılan ilaçlardır. Bu nedenle antibiyotiklere bağlı ilaç reaksiyonları daha sık görülmektedir. Gelişebilecek reaksiyonlarda astımlı hastanın hava yollarındaki daralma şiddetli nefes darlığı gelişmesine yol açabilir.

Aspirin ağrı kesici ve ateş düşürücü bir ilaçtır. Ayrıca kan sulandırıcı etkisi vardır ve kalp krizine karşı koruma sağlar. Romatizmal hastalıklarda da iltihabı azaltmak için kullanılır. Beyindeki damar tıkanıklıklarına bağlı felç geçirme durumlarında tekrar ikinci bir felç geçirme riskini azaltır. Bazı durumlarda hamilelikte düşüğün önlenmesi için kullanılır. Görüldüğü gibi aspirin bu etkileriyle birçok doktor tarafından reçete edilebilmektedir.

Ağrı kesici ve romatizma tedavisinde kullanılan bir diğer grup olan nonsteroid antiinflamatuvar (antiromatizmal) ilaçlar dünyada antibiyotiklerden sonra en sık reçete edilen ilaç grubudur. Günlük hayatımızda ağrı için kullandığımız çoğu ilaç bu gruba girmektedir. Bu ilaçlar da astımlı hastalarda hava yollarında daralmaya neden olarak astım ataklarını başlatabilmektedir.

Bölüm 22 – Astım ve İlaç Alerjileri

Yüksek tansiyona karşı kullanılan ve tıp dilinde ACE inhibitörleri olarak adlandırılan ilaçlar, bazı durumlarda kuru öksürüğe neden olabilir. Hava yollarında şişmeye bağlı nefes darlığında artmaya neden olabilir. Yine yüksek tansiyon için kullanılan beta bloker dediğimiz ilaç grubu ise hava yollarında kasılma yaparak astım ataklarını tetikleyebilir. Bu ilaçlar günümüzde yüksek tansiyon tedavisinde sık kullanılan ilaçlar olup tansiyon tedavisini düzenleyen her hekim tarafından yazılabilecek ilaç gruplarındandır.

Astımın İlaç Reaksiyonuna Etkisi

Astım varlığında, ilaç alerjileri veya reaksiyonları daha şiddetli seyredebilir. İlaça bağlı reaksiyonlarda hava yolları (bronşlar) kasıldığında hayatı tehdit edebilir. Öksürük, nefes darlığı, hırıltı ve nefes almama durumu oluşarak ağır astım krizine yol açabilir.

Zaten astımlıların bronşlarında kan hücrelerinin oluşturduğu mikrop içermeyen bir iltihap (inflamasyon) vardır. Bu durum kişinin hastalığının rahatladığı, astım ataklarının olmadığı dönemlerde bile sürekli olarak bulunur. Astımlıların bronşları, bu iltihap sebebiyle, hem alerjik ve hem de alerjik olmayan uyaranlara (örneğin; ilaçlar, enfeksiyonlar, egzersiz, duman, soğuk hava ve keskin kokular gibi) karşı aşırı bir hassasiyet gösterir. Tıp dilinde buna bronş hiperreaktivitesi (aşırı duyarlılık) denilmektedir. Bu durumda hava yollarının değişik uyarılara yanıt olarak çapını değiştirebilen esnek yapısı bozulmuştur. İlaçlar, egzersiz, duman, soğuk hava ve keskin kokuların astımlı hastalarda öksürük, hırıltı ve nefes darlığına yol açması ve ilaç reaksiyonlarının astımlı hastalarda ağır seyretmesi bu bronş aşırı duyarlılığından kaynaklanmaktadır.

Herhangi bir ilaçla alerjik reaksiyon (kurdeşen, göz ve burun iltihabı, nefes darlığı, öksürük, göğüste sıkışma hissi, alerjik dermatit gibi) ortaya çıktıysa, en iyi yol bu ilacı bir daha kullanmamaktır.

Astımda Bitkisel İlaçlar ve Diğer Tamamlayıcı Tıp Yöntemleri

Günümüzde birçok insan, ilaçların zararlı kimyasal maddeler olduğu önyargısı ile bitkisel “ilaçlara” yönelmektedir. Aslında bunlara ilaç demek çok doğru değildir. Çünkü ülkemiz dahil birçok ülkede bu ürünler reçetesiz olarak satılmakta ve kullanılmaktadır. Hatta bazen ev üretimi “ilaçlara” bile

rastlanmaktadır. Tıp literatüründe astım hastalarında alternatif tıp yöntemlerinin ele alındığı değişik çalışmalar yapılmıştır. Örneğin;

2004 yılında ülkemizde yapılan bir çalışma, özellikle astım hastalarında bitkisel tedavi yöntemlerinin kullanımının daha yaygın olduğunu göstermiştir. Özellikle bu tedaviler yeterli bilgi ve deneyimi olmayan doktor harici kişiler tarafından önerilmektedir. Yurtdışında yapılan çalışmalarda ise astımlı hastaların %80'inin alternatif tedavi yöntemlerini kullandığı bildirilmiştir.

Türk Kardiyoloji Dergisinde 2012 yılında yayınlanan bir hastada, Sivas'ta "panax ginseng" kullanımı ile (adam otu olarak bilinen bitkiden elde edilen bir ilaç) kalp krizi geçiren ve kalp damarına stent yerleştirilen 65 yaşında bir erkek hasta bildirilmiştir.

2013 yılında Erzurum'da yaşayan 42 yaşında kadın hasta ise baldıran otu kullanımı nedeniyle vefat etmiştir. Bu olay da ülkemiz tıp dergilerinde yayınlanmıştır.

Astım Hastasının İlaç Kullanması Gerektiğinde Yapması Gerekenler

Astım hastası hekiminin bilgisi olmadan; eczaneden reçetesiz ilaç almamalı, bitkisel ilaç kullanmamalıdır. Herhangi bir nedenle doktorunuz size reçete yazarken mutlaka astım hastası olduğunuzu bildirmeli, onu durumunuz konusunda uyarmalısınız. Hangi sebeple olursa olsun kullanılan tüm ilaçlar astım tedavisini düzenleyen ve takip eden hekime mutlaka gösterilmelidir. Bir ilaca karşı alerjik reaksiyon gösteren hastanın bunu da mutlaka hekimine anlatması gerekir. Astım hastası alerjisi olduğu ilacı ve bu ilacın yapısına benzeyen başka ilaçları da almamalıdır. Alerji olduğu bilinen ilacın yerine kullanılabilen başka ilaçları doktorundan öğrenmelidir. Bir ilacı yıllardır kullanmanıza karşın bir gün sizde alerjiye neden olabileceğini de aklınızdan çıkarmamalısınız.

Herhangi bir ilaç kullanırken reaksiyon olursa kimseye söylemeden "bakalım ne olacak, bekle ve gör" gibi bir yaklaşımdan kaçınılmalıdır. İlaç alerjisinde yapılacak ilk adım ilacın derhal kesilip hastanın acilen hastaneye götürülmesidir. Çünkü ilaca devam edildiğinde olay kötüye gider.